

Xanpier Etxebarren

*Urepele,
Nafarroa
Beherea (1927)*

Aurkibidea

Biografia

Xoriainean sortua eta bizi izandakoa da. Artzaina, neguan Lapurdin zituen ardiak eta udan Urepelgo mendietan, bi anaien artaldeekin batera.

Zintak

URE-005

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Aire, Xan
- **Data:** 2009-12-01

- **Iraupena:** 99 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Unamuno, Arianne
- **Emalea:** Aire, Xan

Pasarteak

1. Etxerako bidea eta ura

- **Erref:** URE-005/004
- **Iraupena:** 0:03:08. **Hasi:** 00:04:47. **Bukatu:** 00:07:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Bideak

Laburpena:

Etxerako bidea dinamitaz eta aitzurka egin zuten langileek 1956an. Ordura arte, oinez ibiltzen ziren beti. Haur denboran argindarrak ez zuten etxean. Ura nola ekarri zuten kontatzen du Xanpierre; aurretik ur bila joan beharra izaten zuten. Inguruko hainbat etxetan astoz ibiltzen ziren ura eramaten.

2. Ardiak, behiak, astoak eta ahuntzak etxean

- **Erref:** URE-005/005
- **Iraupena:** 0:02:37. **Hasi:** 00:07:55. **Bukatu:** 00:10:32
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

Ardiak, behiak, astoak eta ahuntzak zituzten etxean. Astoekin egurra ekartzen zuten. Ahuntzekin, pittikak (antxumeak) saldu eta dirua lortzen zuten. Abereek mendiak garbi mantentzen zituzten.

3. Hiru artalde etxean

- **Erref:** URE-005/006
- **Iraupena:** 0:04:24. **Hasi:** 00:10:32. **Bukatu:** 00:14:56
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:

Abereak nondik nora ibiltzen ziren aipatzen dute. Anai bakoitzak bere artaldea zuen eta batzuetan hiru anaien ardiak batera ibiltzen ziren, 800-900 buru. Xoriaineko etxola beraiek egin zuten. Xoriaineko bordan belarra egiten zuten baina basurdeak ibiltzen hasi zirenean, utzi egin behar izan zuten.

4. Mendiak garbi

- **Erref:** URE-005/007
- **Iraupena:** 0:02:41. **Hasi:** 00:14:56. **Bukatu:** 00:17:37
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana
- Baserría » Baserríko lanak » Baserríko animaliak

Laburpena:

Orain baino hobeto zaintzen zela mendia dio Xanpierre. Abere asko izaten ziren eta jende asko ibiltzen zen. Orduko artzainak izendatzen dituzte eta ez zela elkarren artean tirabirarik inoiz izaten aipatzen dute.

5. Ardiekin bazketan batetik bestera

- **Erref:** URE-005/008
- **Iraupena:** 0:02:04. **Hasi:** 00:17:37. **Bukatu:** 00:19:41
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserríko lanak » Artzaintza

Laburpena:

Artzain lanetan batetik bestera ibili izan dira Xanpier eta Domingo.

6. Ardi burubeltzak eta burugorriak

- **Erref:** URE-005/009
- **Iraupena:** 0:02:32. **Hasi:** 00:19:41. **Bukatu:** 00:22:13
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserríko lanak » Artzaintza

Laburpena:

Ardi burubeltzak eta burugorriak zituzten, azken hauek merkeagoak baitziren. Arraza bien arteko desberdintasunak azaltzen dituzten.

7. Ardien gaitzak

- **Erref:** URE-005/011
- **Iraupena:** 0:03:15. **Hasi:** 00:23:57. **Bukatu:** 00:27:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserríko lanak » Abere-hiltzea
- Baserría » Baserríko lanak » Artzaintza

Laburpena:

Erremedioak baliatzen ziren ardientzat. Mukiak eta zizareak izaten zituzten ardiek baina gaitz berriak sortu ziren gerora.

8. Ardien inguruko sineskeriak

- **Erref:** URE-005/012
- **Iraupena:** 0:02:17. **Hasi:** 00:27:12. **Bukatu:** 00:29:29
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak, mitoak eta istorioak

Laburpena:

Gorosti adarrak arditegietan jartzen ziren zakarrieriaren kontra baina beraiek ez. Bildots beltza sortzeak xantza eragiten zuela uste zuten batzuek. Ezpeletan gertatutako pasarte bat kontaktzen du Xanpierrekin.

9. Ardien bazka

- **Erref:** URE-005/013
- **Iraupena:** 0:03:22. **Hasi:** 00:29:29. **Bukatu:** 00:32:51
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:

Ardiei belarra eta soroa eskaintzen zizkieten eta artoa ere ematen zieten. Ardiak osasuntsuago bizi ziren. Gaztainak eta ezkurak ere jaten zituzten. Baztan aldean lizar hostoak ematen zizkieten. Zenbaitek "iraxaharra" egiten zuen.

10. Gaueko lanetan ibiliak

- **Erref:** URE-005/014
- **Iraupena:** 0:03:06. **Hasi:** 00:32:51. **Bukatu:** 00:35:57
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Kontrabandoa

Laburpena:

Gaueko lanetan hiru anaiak ibiliak dira aurreko belaunaldiei segida emanez. Zer ekarri eta eramaten zuten aipatzen du Joanasek. Bizimodua aurrera ateratzeko beharrezkoa zen gaueko lanetan ibiltzea edo Ameriketara joatea. Nola lan egiten zuten azaltzen dute. Kontrabandisten bideak baziren. Karabineroengandik ihesi ibiltzen ziren ilunpean.

11. Kontrabandaren antolatzaileak

- **Erref:** URE-005/015
- **Iraupena:** 0:01:49. **Hasi:** 00:35:57. **Bukatu:** 00:37:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Kontrabandoa

Laburpena:

Aro txarrarekin ere gaueko lanean aritzen ziren. Baziren koordinazio lana egiten zutenak eta haiek ematen zizkieten aginduak eta dirua.

12. Iheslariak eta artzaien baimenak

- **Erref:** URE-005/018
- **Iraupena:** 0:02:50. **Hasi:** 00:42:43. **Bukatu:** 00:45:33
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:

Espainiako gerla denboran, iheslariak harrapatzen bazituzten hil egiten zituzten. Erreketeak eta falangistak ibiltzen ziren inguruetan. Gertaera bat kontatzen du Joanese. Bertako jendeak kontuz ibili behar izaten zuen. Mendingian ibiltzeko artzaiek agiri bat edukitzen zuten baimen gisara.

13. Alemaniarrak Urepelen

- **Erref:** URE-005/022
- **Iraupena:** 0:02:46. **Hasi:** 00:52:23. **Bukatu:** 00:55:09
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » II. Mundu Gerra (1939-1945) » Eragina Ipar Euskal Herrian

Laburpena:

Alemaniarren garaian, barrakoiak non egin zituzten aipatzen du Xanpierrek. Tiroz hartu zituztenen pasarteak kontatzen ditu. Urepelen andana egon ziren. Baserrietan erosten zuten behar zutena. Ez ziren beraien borondatez etorritakoak, behartuak baizik.

14. Benta eta autoentzako bidea

- **Erref:** URE-005/028
- **Iraupena:** 0:02:16. **Hasi:** 01:04:22. **Bukatu:** 01:06:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Tabernak eta jatetxeak

Laburpena:

Bentak negozio handia egiten zuen. Arno saltzea beti egin izan dute haiek. Bidea egin zenean eta autoak pasatzen hasi, bentak negozio handia egin zuen. Bide hertsia zenez, trabatuta gelditzen ziren autoak.

15. Saltokiak eta ostatuak

- **Erref:** URE-005/030
- **Iraupena:** 0:02:04. **Hasi:** 01:09:04. **Bukatu:** 01:11:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Tabernak eta jatetxeak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Merkataritza, dendak (kokapena)

Laburpena:

Saltokiak izendatzen dituzte. Kapontarrak ere joaten ziren, baita oihaneko langileak ere. Lehen ostatuarekin bizi zirenek, orain ez dutela diote. Mezatik landa, tragoa hartu eta mus partida jokatzen zuten.

16. Urepeleko bestak

- **Erref:** URE-005/031
- **Iraupena:** 0:03:31. **Hasi:** 01:11:08. **Bukatu:** 01:14:39
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Herriko ospakizunak
- Aisia » Kirola » Pilota

Laburpena:

Herriko bestetara joaten ziren. Orduan denetara oinez joatea zen usaia. Hiru-lau eguneko bestak izaten ziren eta azken egunean biltzen zen jende gehiena. Pilota partidak jokatzen zituzten bertako gazteek. Soinujolearekin eta taldearekin dantzaldia izaten zuten. Balde zahar bati joka ere jostatzen ziren.

17. Urepeleko bertsolariak eta bertso saioak

- **Erref:** URE-005/032
- **Iraupena:** 0:02:11. **Hasi:** 01:14:39. **Bukatu:** 01:16:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Bertsolaritza

Laburpena:

Kantuz ere aritzen ziren bestetan baina bertsoan ez. Lehenbiziko entzun zuten bertsolaria Permundo izan zen eta hura baino hobea izan zen Xalbador. Oroitzen dira hura bertsoan entzun izanaz. Omenaldian izan ziren. Bestetan Xalbador eta Mattin aritzen ziren. Jende asko biltzen zuten.

18. Gida baimena berrogei urterekin

- **Erref:** URE-005/034
- **Iraupena:** 0:02:59. **Hasi:** 01:18:10. **Bukatu:** 01:21:09
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Garraioak » Autoak

Laburpena:

Baionan gida baimena lortu zuen berrogei urterekin Xanpierrekin. Zer dela eta animatu zen kontaktzen du.

19. Eskola garaia

- **Erref:** URE-005/036
- **Iraupena:** 0:03:19. **Hasi:** 01:24:31. **Bukatu:** 01:27:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

Eskolara joaten ziren. Orduan lana zen eskola; etxeko betebeharreran aritzen ziren. Herritik kanpora ez zen inor joaten lehen. Hiru eskola ziren: haur ttipiena, nagusiagoena eta nagusiena. Zenbait Hazparnera joaten ziren ikasketak egitera.

20. Eskolan frantsesez egin beharra

- **Erref:** URE-005/037
- **Iraupena:** 0:04:08. **Hasi:** 01:27:50. **Bukatu:** 01:31:58
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera

Laburpena:

Frantsesik ez zuten ongi ikasi eskolan. Irakasle gehienek ez zekiten euskaraz. Haur ttipien eskolan Irulegiko irakasle euskalduna izan zuen Xanpierre, eta debekatua izan arren, euskaraz ematen zizkien azalpenak. Eskolan alde batean neskak eta bestean mutilak izaten ziren baina kanpoan nahas.

21. Liburuen bitartez artzain ikastea

- **Erref:** URE-005/038
- **Iraupena:** 0:04:54. **Hasi:** 01:31:58. **Bukatu:** 01:36:52
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:

Ardiekin ibiltzeko ez zutela eskolarik behar diote, ardiek erakusten baitute. Xanpier Mugerren bazketan ari zela, liburuen bitartez artzain izateko ikasten ari zen batekin izan zuen elkarrizketa kontaktzen du.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2026-04-04

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com